

1

DE ZORGCOÖRDINATOR IN POSITIE

1.1 INLEIDING

Scholen voor voortgezet onderwijs hebben de afgelopen decennia gaandeweg het leerlingbegeleidingssysteem versterkt. In de jaren tachtig verving de mentor de traditionele klassenleraar. Het merendeel van de docenten kreeg naast de lesgevende taken ook een rol in de dagelijkse begeleiding van leerlingen. Er ontstond een mentoraat met de focus op zowel groepsprocessen als de ontwikkeling van de individuele leerling. De schooldecaan was al ingeburgerd. Voor de begeleiding rond onderwijsleerprocessen deed de remedial teacher zijn intrede. De leerlingbegeleider en vertrouwenspersoon maakten werk van de persoonlijke begeleiding. Geleidelijk aan ontstond de behoefte om daar waar mogelijk de mentortaken uit te breiden en uit te gaan van het ‘totale kind’.

De zorgcoördinator in spe kwam in beeld om zorg te dragen voor interne afstemming en samenwerking, maar ook voor overleg en afstemming met zorgverleners van buiten de school, als leerlingen externe begeleiding kregen. Hij is de spin in het web in het leerlingbegeleidingssysteem van de school geworden. De zorgcoördinator regelt, ontwikkelt en bevordert de begeleiding van leerlingen. Deze rol komt voort uit de behoefte aan (meer) coördinatie in allerlei delen van het begeleidingssysteem.

De functie van zorgcoördinator is volop in ontwikkeling. De variatie in positionering in de scholen is echter groot. Toch is er een belangrijke overeenkomst, want wat op vrijwel iedere school leeft, is de behoefte om taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden goed af te bakenen.

1.2 BEHOEFTE AAN COÖRDINATIE

De leerlingbegeleiding in de scholen omvat tegenwoordig een gedifferentieerd systeem van taken en functies. Dit maakt dat scholen niet meer kunnen zonder coördinatie van de zorg in en buiten school.

We kennen de verschillende domeinen en niveaus van de leerlingenzorg:

- leerprocesgerichte begeleiding,
- persoonlijke begeleiding,
- schoolloopbaanbegeleiding.

De uitvoering van werkzaamheden kan op drie niveaus plaatsvinden:

- eerste lijn: dagelijkse begeleiding door vakdocenten en mentoren,
- tweede lijn: gespecialiseerde begeleiding door functionarissen,
- derde lijn: externe hulpverlening binnen en buiten de school.

Elke school geeft aan de verschillende domeinen en niveaus zijn eigen invulling. Op de ene school zijn de vakdocenten en mentoren verantwoordelijk voor de begeleiding in de eerste lijn, terwijl op andere scholen waar in teams gewerkt wordt de verantwoordelijkheid binnen het team ligt. In de praktijk wordt de begeleiding in de eerste lijn ook wel de algemene, basis-, of dagelijkse begeleiding genoemd.

De eerstelijns begeleiding is niet voor alle leerlingen toereikend. Toch is het de verantwoordelijkheid van de school om leerlingen extra ondersteuning te bieden om zo te voorkomen dat zij uitvallen. Deze extra ondersteuning vindt plaats binnen de tweede lijn. De begeleiding in

de tweede lijn wordt ook wel specifieke of extra begeleiding genoemd. Je kunt hierbij denken aan begeleiding door: de decaan, de leerlingbegeleider, de remedial teacher, enzovoort. Op sommige scholen zie je in de tweede lijn ook de schoolmaatschappelijk werker, de orthopedagoog en de onderwijskundige hun intrede doen. Dan is er tot slot nog de derde lijn van begeleiding waarbij leerlingen hulp van buiten de school krijgen. Zij hebben aandacht nodig van externe specialisten om op een goede wijze binnen het reguliere onderwijs en/of de thuissituatie te kunnen functioneren. Je kunt hierbij denken aan hulpverlening vanuit de jeugdzorg, de jeugdgezondheidszorg, de leerplicht of de dyslexieondersteuning. De hele interne begeleiding binnen de eerste en tweede lijn en begeleiding door externe deskundigen in de derde lijn vraagt om coördinatie. Er is afstemming nodig en er moet beleid op gemaakt worden. Hier is een zorgcoördinator nodig!

Verder is er een ontwikkeling gaande waar naast de begeleiding van leerlingen ook de begeleiding van docenten vorm krijgt. Deze begeleiding richt zich op het vergroten van de handelingsbekwaamheid van de docent. Daarmee wordt de eerstelijns zorg van de school versterkt en hoeven minder leerlingen gebruik te maken van begeleiding in de tweede lijn. Een bijkomend effect daarvan is dat de handelingsbekwaamheid van de docent centraal staat en niet de problemen van de leerling. De zorgcoördinator is nodig voor het aansturen van de ontwikkeling van de begeleiding van docenten.

In de afgelopen decennia kreeg de leerlingbegeleiding in de school steeds meer te maken met allerlei vormen van zorg in en om de school. De aansluiting op de jeugd- en gezondheidszorg werd verbeterd, onder andere door de inrichting van Zorgadviesteams (ZAT's). Hierin worden externe hulpverleners door de school geconsulteerd. Daarnaast bestaat de noodzaak om samen te werken met de leerplichtambtenaar om verzuim

en voortijdig schoolverlaten terug te dringen. Ook de politie is een ketenpartner in het kader van veiligheid en criminaliteitspreventie. Naar aanleiding van de tragische moord op een schoolleider door een leerling op het Terra College in Den Haag in 2004, publiceerde het toenmalige Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een zogenaamde veiligheidsbrief. Hierin stond dat er maatregelen getroffen moesten worden om de veiligheid in scholen en de opvang van risicoleerlingen te verbeteren. Via de lumpsumbekostiging kwamen extra gelden beschikbaar voor de leerlingenzorg, onder andere voor de coördinatie ervan. De interne behoefte aan coördinatie werd gestimuleerd door de extra bekostiging door het Rijk.

Om ervoor te zorgen dat elke leerling die begeleiding krijgt die hij nodig heeft, is er afstemming, samenhang en samenwerking tussen de diverse leerlingbegeleiders en hulpverleners nodig. Er moet sprake zijn van regie over een integrale benadering en een multidisciplinaire aanpak. Wanneer verschillende functionarissen en instanties betrokken zijn bij de begeleiding van een leerling heeft een integrale aanpak een toegevoegde waarde. Iedere betrokkene draagt zijn steentje bij op grond van zijn expertise. De zorgcoördinator organiseert dit proces in de beginfase en wanneer dit gewenst is, wordt later één van de direct betrokkenen gevraagd om de regie te voeren.

Zorgcoördinator Angèlica kreeg een klacht van ouders over de begeleiding van hun dyslectische zoon. Zij constateerden dat docenten verschillend omgingen met de afspraken uit het dyslexieprotocol van de school. Dit gebeurde bij het beoordelen van schriftelijk werk en het gebruik van de faciliteitenkaart. Eén docent had zelfs tegen zoon Kees Jan gezegd dat dyslexie een modeverschijnsel is. Hij vond dat hij het niet kon maken om leerlingen verschillend te beoordelen. Kees Jan volgt ook nog de faalangstraining. Het Taleninstituut waar Kees Jan remedial teaching kreeg, vroeg om een 'transfer' van de remedial teaching naar de docenten vreemde talen.

Deze casus illustreert het belang van de taak van de zorgcoördinator. Hij is in deze situatie hard nodig om de betrokkenen te laten afstemmen en te laten samenwerken. Daarnaast laat deze casus zien dat een zorgcoördinator van veel dingen op de hoogte is. Er wordt min of meer verondersteld dat hij voldoende weet van leerstoornissen zoals dyslexie en dyscalculie. Als zorgcoördinator hoef je geen specialist te zijn. Het is wel nodig dat je van veel zaken enige kennis hebt.

1.3 POSITIONERING VAN DE ZORGCOÖRDINATOR

Iedere school kent inmiddels een zorgcoördinator. Er zijn echter grote verschillen in opvatting over de positie die deze functionaris in de school moet innemen en over wat zijn taken moeten zijn. Veel zorgcoördinatoren zijn uitgegroeid tot een spin in het web van het leerlingbegeleidingsstelsel van de school. Hier volgen enkele voorbeelden uit een veelkleurig palet van activiteiten.

De zorgcoördinator

- draagt zorg voor het soepel verlopen van de leerlingbegeleiding,
- coacht teamleiders en begeleidingsfunctionarissen,
- vormt de schakel tussen de dagelijkse begeleiding en de extra hulp die de school kan bieden,
- leidt het interne zorgoverleg en bewaakt de uitvoering van afspraken,
- stelt het onderwijsondersteuningsplan op met ontwikkel- en verbeteractiviteiten,
- voert gesprekken met ouders en collega's in probleemsituaties,
- organiseert scholingsmomenten en intervisie voor collega's,
- geeft voorlichting aan ouders en scholen over het leerlingbegeleidingsstelsel van de school,
- screent de dossiers in de toelatingsprocedure op indicaties en specifieke onderwijsbehoeften en participeert in de toelatingscommissie van de school.